

3. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010;
4. Наказ Державної фіскальної служби України від 08.09.2015 № 681 “Про затвердження Реєстру великих платників податків на 2016 рік”;
5. Наказ Міністерства фінансів України від 21.10.2015 № 911 “Про затвердження Порядку формування Реєстру великих платників податків”;
6. Закон України “Про Державний бюджет України на 2016 рік”.

Тарас МАРШАЛОК

Тернопільський національний економічний університет

ФІСКАЛЬНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЧИ ЧЕРГОВА НЕОБДУМАНА ПОЛІТИКА МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

В Україні питання децентралізації гостро постало після Революції гідності (2014 р.). З приходом демократичної, європейськоорієнтованої влади (Президента, Верховної ради, Кабінету міністрів України), розпочалися реформи спрямовані на побудову суспільства, де основою були б не центральні органи влади, а громади, як незалежні об'єднання громадян, які здатні самостійно вирішувати проблеми фінансування та соціального захисту. Однак, формування децентралізованої моделі господарювання потребує реформування всіх без винятку гілок влади. Лише комплексні, узгоджені дії та зміни призведуть до якісного результату.

Найважливішою проблемою децентралізації є забезпечення фінансової незалежності місцевих органів влади, що є основою виконання передбачених законодавством функцій. Фінансова політика вважається ефективною тоді, коли в ній працюють всі складові, це ефективний менеджмент (суб'єкт управління); видатки, які здатні забезпечити розвиток суспільства і економіки; доходи, які є достатніми для реалізації запланованих менеджментом програм (об'єкт управління). Лише за умови ефективного управління об'єктами, суб'єкт здатен якісно реалізувати політику децентралізації. Однак, в Україні слабким місцем реформ є законодавча база, часто комплекс прийнятого законодавства є недостатнім для ефективного здійснення потрібних кроків в політиці країни, в даному випадку реалізації децентралізації.

Прийняті закони спрямовані більшою мірою на забезпечення автономії у видатковій політиці, однак що стосується політики доходів, в останні роки частка доходів місцевих бюджетів значно знизилася. Аналізуючи показники зведеного бюджету України в розрізі років спостерігаємо скорочення часток місцевих бюджетів у ньому. У 2013 році доходи місцевих бюджетів становили 23,8 %, у 2014 р. – 22,2%, у 2015 р. – 18,5 %, у 2016 році згідно визначених показників, частка доходів місцевих бюджетів повинна становити 13,6 % [1]. Аналізовані дані свідчать про чітко виражену залежність місцевих бюджетів від трансфертів та дотацій державного бюджету України. Тому, говорити про якісні трансформації економіки в напрямку децентралізації поки неможна.

Зниження відносних показників, що стосуються місцевих та зведеного бюджетів України можна пов'язати із змінами податкового законодавства. Зміни в адмініструванні податку на доходи фізичних осіб, податку на додану вартість, зменшення ставки єдиного податку, зміни в оподаткуванні майна, призвели до перерозподілу податкових надходжень на користь державного бюджету. Що стосується податку на доходи фізичних осіб то в розрізі років його частка в місцевих бюджетах знизилася, зокрема 2012 році до місцевих бюджетів надійшло 61 066 млн грн податку, тоді як до державного – 7026 млн грн., у 2013 р. – 64586 млн грн та 7565 млн грн., у 2014 р. – 62557 млн грн., до державного бюджету – 12646 млн грн, та у 2015 р. – 48659 млн грн., та 42591 млн грн. відповідно [1]. Бачимо, що при чітко заявленій політиці децентралізації, спостерігається процес централізації найбільшого фінансового джерела місцевих бюджетів. Також, зниження фінансової незалежності місцевих бюджетів можна пов'язати із зниженням прибутковості комунальних підприємств, стагнацією економіки, зростанням рівня безробіття, зниженням купівельної спроможності

громадян. Названі чинники призвели до значного недоотримання податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток від комунальних підприємств.

Однак, варто виділити позитивні зміни у фіскальній політиці, що стосуються процесів децентралізації, зокрема з 1 січня 2015 р. відповідно до Закону України від 28.12.2014 р. № 71 – VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» запроваджено акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів (пиво, алкогольні напої, тютюнові вироби, нафтопродукти та інше паливо), ставки якого встановлюються за рішенням сільської, селищної або міської ради у відсотках від вартості (з ПДВ), у розмірі 5 % [2]. Податок змінив збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства і став потужним інструментом залучення додаткових фінансових ресурсів до місцевих бюджетів. Зокрема у 2015 році до місцевих бюджетів надійшло 6545 млн. грн. що становить більше 5% всіх доходів місцевих бюджетів України [1], тоді як у 2014 році доходи місцевих бюджетів від акцизного податку становили лише 159 млн грн., а це в 41 раз менше ніж в 2015 році.

Зазначимо, що акцизний податок з роздрібною торгівлі не повністю компенсував податок на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів, зокрема у 2015 році порівняно з 2014 роком місцеві органи влади отримали на 14000 млн. грн. менше, тоді як акцизного податку надійшло лише 6,5 млрд. грн., різниця становить 7,5 млрд. грн. Тому, незважаючи на політику децентралізації, місцеві бюджети втрачають потужний фінансовий ресурс для реалізації своїх соціальних функцій.

Як висновок, для реалізації фіскальної децентралізації необхідні комплексні заходи, які не повинні суперечити задекларованим намірам. Адже, поставши перед необхідністю об'єднання територіальних громад, останні спіткнулися з великими фінансовими проблемами, які не дають змоги бути по справжньому незалежними. Отримані фінансові важелі є недостатніми для здійснення якісної соціальної політики, реформування медичної, освітньої, соціальної сфер, а це призводить до зниження рівня життя населення, занепаду освіти та загрози існування здорової української нації.

Література:

1. Доходи (Зведений бюджет України) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://cost.ua/budget/revenue/>.

2. ДП в Оболонському районі ГУ ДФС у м. Києві. Акцизний податок з роздрібною торгівлі підакцизними товарами [Електронний ресурс] / ДП в Оболонському районі ГУ ДФС у м. Києві – Режим доступу до ресурсу: <http://obolon.kievcity.gov.ua/content/akcyznyy-podatok-z-rozdribnoi-torgivli-pidakcyznymy-tovaramy.html>.

Іван МЕДВЕЦЬКИЙ

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ: МАКРОФІНАНСОВІ АСПЕКТИ

Економіка загалом, і фінанси зокрема на всіх рівнях економічної системи мають циклічний характер свого розвитку. Загально прийнято, що циклічність розвитку економіки та фінансів визначається цілим рядом методологічних інструментів. Одним з таких класичних інструментів є — середньострокова та довгострокова волатильність макроекономічних і макрофінансових показників. Макропоказники визначають: (1) рівень зростання / падіння валового внутрішнього продукту; (2) зростання / падіння рівня життя населення; (3) стан фінансової загалом, та боргової зокрема безпеки держави; (4) інші позиції. Методологія розрахунку макроекономічних і макрофінансових показників за своїм аналітико-інформативним впливом має фундаментальне значення.

Тим не менш, в економічній науці загалом, та фінансовій зокрема, на нашу думку, недостатньо глибоко досліджені позиції макроекономічних і макрофінансових показників.